ISSN 2029-5510 Mokslinės konferencijos pranešimų rinkinys
VISUOMENĖS SAUGUMAS GLOBALIZACIJOS KONTEKSTE
2010 (2)

NARKOMANIJOS PREVENCIJOS YPATUMAI

Vladimiras Andrejevas

Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Valstybės sienos apsaugos katedra
V. Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas (8-37) 303666, elektroninis paštas: vladimiras@mruni.eu

Santrauka. Didėjantis Lietuvoje narkomanų skaičius, plūstantys į Lietuvą narkotikai, jų neteisėta gamyba ir platinimas Lietuvoje, prastėjanti ekonomika, neefektyvi narkomanijos prevencija verčia visus susimastyti – kodėl taip yra. Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakultete jau daug metu vykdoma narkomanijos prevencija Kauno apskrities gimnazijų ir mokyklų moksleivių tarpe. Straipsnyje analizuojamas mūsų pačių darbas narkomanijos prevencijos srityje. Straipsnio tikslas – pasidalinti narkomanijos prevencijos moksleivių tarpe patirtimi. Mokslinio tyrimo tikslas – išanalizuoti vykdomos narkomanijos prevencijos ypatumus ir jos įtaka formuojant jaunų žmonių požiūri į narkomaniją, taip pat pateikti išvadas ir parengti pasiūlymus šiuo klausimu. Tyrimo objektas – darbo su moksleiviais patirtis ir ypatumai. Tyrimo metodas – ilgalaikio darbo narkomanijos prevencijos srityje analizė.

Pagrindinės sąvokos: narkotikai, narkomanijos prevencija, moksleiviai, darbo su vaikais ypatumai.

ĮVADAS

Kovos su narkomanija klausimas yra šiandien vienas iš aktualiausių. Šiuo metu narkomanija taip išsiplėtė, kad kalba eina jau apie nacionalinį saugumą.Galima tik spėlioti, kiek Lietuvoje yra narkomanų. Pagal neoficialus duomenis, jų skaičius sudaro nuo 7 iki 10 tūkstančių. Narkomanija ir susiję su ja nusikaltimai Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, tampa piktybiniu naviku. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis daugiausia narkomanų ir juos narkotikais aprūpinančiųjų asmenų gyvena šešiuose pagrindiniuose dideliuose Lietuvos miestuose: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje ir Alytuje. Atlikti žalingų įpročių plitimo tyrimai parodė, kad 11,9% penkiolikos-šešiolikos metų amžiaus moksleivių bent kartą vartojo marihuaną ar hašišą, dažniau berniukai nei mergaitės, 15,5% penkiolikos – šešiolikos metų amžiaus moksleivių bent kartą vartojo kokį nors narkotiką[1]. Labiausiai paplitęs narkotikas – kanapės, o taip pat produktas iš jų – marihuana. Tačiau nemažiau populiarios yra tokios narkotinės medžiagos, kaip ekstazi, amfetaminas ir metamfetaminas[2]. Žinomas jaunimui ir heroinas. Pagal ekstazi vartojimą jaunimo tarpe Lietuva Europoje užima 8-ją vietą ir aplenkė tokias šalis kaip Prancūzija, Švedija, Suomija, Belgija, Graikija, Portugalija ir Lenkija. 18,5% Lietuvos gyventojų tvirtina, kad jiems nors vieną kartą gyvenime buvo pasiūlyta įgyti narkotines medžiagas, ir dažniausiai

[1] Davidavičienė A. Tėvams apie narkotikus. Kaip apsaugoti vaikus? Vilnius, 2001 m. 9 p.
[2] Diagnozė – priklausomybė švaistyti pinigus // Dienraštis „Kauno diena“ 2007 m. sausio 25 d.

tai įvykdavo klubuose bei uždaruose vakarėliuose. Dvigubai didesnis nei kaimo vietovėse narkotikų vartojimas jaunimo tarpe yra trijuose pagrindiniuose Lietuvos miestuose: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje[3]. Narkotikų kontrolės departamento prie LR Vyriausybės duomenimis, gydymo įstaigose per metus yra gydomi 50 vaikų nuo priklausomybės nuo narkotikų. Pusė iš jų vartojo heroiną, kiti – ekstazi, amfetaminą, žolę.

Pateikti skaičiai ir procentai liudija apie tai, kad šalyje egzistuoja narkomanijos problema.Taip pat narkomanijos plitimui susiklostė palankios sąlygos po Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą: atviros vidinės sienos ir minimali Europos Sąjungos piliečių kontrolė.

DARBO SU MOKSLEIVIAIS NARKOMANIJOS PREVENCIJOS SRITYJE YPATUMAI

Kaip jau buvo pažymėta pradžioje, narkotikų plitimas vyksta labai greitu tempu. Galima drąsiai sakyti, kad narkotikai – tai baltasis XXI amžiaus maras. Vis daugiau jaunų žmonių negali atsisakyti nuo „pagundos“, už kelis dešimtis litų patirti „nepaprastus įspūdžius“.

Prevencinis darbas nuolat vykdomas. Policijos pareigūnai, socialiniai pedagogai, gydytojai, mokytojai nuolat skaito mokyklose paskaitas apie narkotikų žalą. Narkomanijos prevencijai vyriausybė skiria šimtus tūkstančius litų. Yra daug narkomanijos prevencijai skirtų projektų.

Narkomanijos prevencija užsiima įvairūs klubai, būreliai, sportinės sekcijos, centrai, mokyklos pagal finansuojamus projektus.

Šiai problemai, skiriama nemažai dėmesio ir lėšų. Iš tikrųjų, vykdomas didelis darbas ir turėtų būti rezultatai.

Mes nenusiteikę aptarinėti ir kritikuoti valstybės politiką narkomanijos prevencijos klausimais. Bet norime pasakyti, kad asmenų vartojančių narkotikus skaičius didėja.

Mes norėtume pasidalinti savo darbo patirtimi šiuo klausimu.

1998 metais gegužės mėnesį į mūsų fakultetą pirmą kartą atėjo vienos Kauno miesto mokyklos moksleiviai, norintys dalyvauti pokalbyje „Žalingų įpročių prevencija“. Jau 12 metų tokie susitikimai vyksta nuolat.

Šis darbas nėra finansuojamas. Per šiuos 12 metų fakultete apsilankė virš 2 tūkstančių moksleivių. Dirbame su įvairių klasių moksleiviais, bet patirtis rodo, kad geriausiai yra dirbti su 5-8 klasių moksleiviais, kurių amžius nuo 10 iki 14 metų. Optimalus moksleivių skaičius 15-20 žmonių. Susitikimai su moksleiviais vyksta tiktai fakultete.

[3] Narkotikų kontrolės departamentas prie LR Vyriausybės. Metinis pranešimas 2008. Vilnius, 2008 m. 138 p.

Toks darbas registruojamas sąsiuvinyje, kur mokytojas arba socialinis darbuotojas užrašo mokyklos pavadinimą, klasę, moksleivių skaičių, datą, savo pastabas, pageidavimus, pareigas ir pasirašo.

Tokiam darbui fakultete sukurtos palankios sąlygos. Tam padeda geras bendradarbiavimas su Kauno apskrities priklausomybės ligų centru, Kauno miesto savivaldybės Švietimo ir ugdymo skyriumi, Kauno apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Organizuotų nusikaltimų tyrimo valdybos Narkotikų kontrolės skyriumi, Policijos departamentu ir Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Šio bendradarbiavimo dėka mes gauname būtiną vaizdinę medžiagą: plakatus (5 pav.), lankstinukus, skaičius, pavyzdžius, nuotraukas ir t.t

Bendraujant su moksleiviais panaudojama daug vaizdinės medžiagos. Viename iš mokymo kabinetų įrengtas vienintelis Lietuvoje nedidelis narkotinių medžiagų muziejus. Spintose po stiklu išdėstyti narkotikai bei įvairūs daiktai, susiję su jų gamyba. (1 ir 2 pav.). 2000 metais fakultetas mokymo tikslams įsigijo specialų lagaminą su narkotikų pavyzdžiais (3 pav.).

1 pav. Viena iš lentynų su narkotikų pavyzdžiais

2 pav. Viena iš lentynų su narkotikų pavyzdžiais ir daiktais susijusiais su jų gamyba

Lagamine yra 24 permatomos plastmasinės dėžutės su narkotikų pavyzdžiais. (4 pav.).

Žinoma, tai netikri narkotikai. Bet jie pagaminti taip, kaip atrodo iš tikrųjų.

3 pav. Lagaminas su narkotikų pavyzdžiais

4 pav. Dėžutės su narkotikų pavyzdžiais

5 pav. Plakatas

Programa apima 1 valandą. Bendravimas su moksleiviais vyksta įvairiomis formomis ir būdais: pokalbis, klausimai, atsakymai, psichologinis eksperimentas, skaidrių bei filmų

peržiūra. Tam naudojamos visos turimos informacinės priemonės, narkotikų muziejaus eksponatai, lagaminas su narkotikų pavyzdžiais, nuotraukos, vaizdo įrašai, kompaktinės plokštelės.

Susitikimas prasideda nuo trumpos informacijos apie fakultetą ir pareigūnų rengimą Moksleiviams siūloma atsipalaiduoti, laisvai bendrauti bei klausinėti.

Dėstytojas informuoja moksleivius, kad niekas jokių paskaitų, moralų ir notacijų neskaitys, tačiau jie sužinos tiesą apie narkotikus bei pasekmes, pradėjus juos vartoti. Jie turi teisę rinktis. Toliau nagrinėjami tokie klausimai:

- ką reiškia narkomanija,
- kas yra narkomanas,
- kokie narkotikai jiems yra žinomi,
- kokios pasekmės gali būti, pradėjus vartoti narkotikus,
- kas yra priklausomybė nuo narkotikų,

Išklausius atsakymus, siūloma peržiūrėti nuotraukas, kuriose matyti, kokios pasekmės atsiranda pradėjus vartoti narkotikus, kaip atrodo narkomanų veidai bei kitos kūno dalys.(6 pav.).

Po to moksleiviai dalyvauja psichologiniame eksperimente .Jo esmė tame, kad 2-3 moksleiviams siūloma pauostyti nedidelį butelį su 70 % maistinė acto rūgštimi ir įsitikinti, kad tai tikrai yra actas.

6 pav. Narkomano nuotrauka

Toliau dėstytojas siūlo moksleiviams išgerti butelio turinį. Moksleiviai su nuostaba žiūri į dėstytoją, kuris po neilgos pauzės klausia – kodėl jie bijo tai padaryti? Moksleivių atsakymai visada teisingi:gali stipriai nukentėti sveikata, galima numirti ir pan.

Po tokių atsakymų dėstytojas skatina moksleivius pagalvoti apie pasekmes, palygina actą su narkotikais ir klausia, kodėl jauni žmonės nepagalvoja apie tai prieš pradedant vartoti narkotikus.

Toliau dėstytojas kalba apie priklausomybę nuo narkotikų. Ekrane parodoma schema[4] (7 pav.), kurioje aiškiai matyti, kas yra psichologinė bei fizinė priklausomybė, kada jos atsiranda ir kada žmogų galima pavadinti pradedančiu vartoti narkotikus ar rimtu narkomanu.

Moksleiviams, jeigu būtina, yra demonstruojamos skaidrės, kuriose yra informacija apie kai kuriuos paplitusius narkotikus pavyzdžiui ekstazi[5]. Pateikiami šių narkotikų pavyzdžiai iš lagamino arba muziejaus. Paskui dėstytojas atsako į moksleivių klausimus.

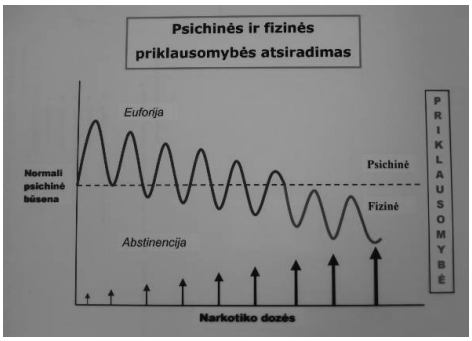

7 pav. Priklausomybės nuo narkotikų schema

Pokalbio pabaigoje rodomas 10 minučių trukmės filmas apie narkotikus ir narkomanus. Jame demonstruojama, kaip narkomanas suleidžia į savo rankų ir kojų venas narkotikus (8 pav.), kokios yra pasekmės, kokia įtaka daroma sveikatai. Filmo pabaigoje rodoma gedinti motina, kuri stovi prie savo 19-metės dukters kapo (9 pav.), mirusios nuo heroino perdozavimo.

8 pav. Kadras iš filmo – narkomanas suleidžia sau į ranką narkotikus

[4] Černiauskienė M.Apie priklausomybę sukeliančias medžiagas ir jų vartojimo prevenciją ugdymo institucijose. Metodinė medžiaga. Vilnius, 2000 m. 8 p.
[5] Narkomanija ir jos prevencija. Informacinė medžiaga.Vilnius, 2001 m. 16 p.

9 pav. Kadras iš filmo – motina gedi prie dukters kapo.

Ankščiau parodytos nuotraukos ir filmas palieka moksleiviams siaubingą įspūdį, auditorijoje tampa tylu.

Pasinaudojęs momentu, dėstytojas užduoda provokuojantį klausimą: ar verta po regėtos ir išgirstos medžiagos vartoti narkotikus ar geriau pagalvoti?

Visada būna atsakymas – ne. Tuo susitikimas – pokalbis baigiasi.

Mes nebijome tvirtinti, kad nei vienas policijos pareigūnas, nei vienas gydytojas, nei vienas socialinis darbuotojas ir niekas kitas negali pravesti pokalbio tokiame lygyje. Niekas iš jų neturi tokių galimybių, kaip mūsų fakultete.

Išnagrinėjus ir ištyrus narkomanijos moksleivių tarpe prevencijos patirtį, padarėme išvadą:

IŠVADOS

-Dirbti reikia su nedidelėmis 15-20 žmonių grupėmis, 5-8 klasių moksleiviais.

-Bendravimas turi būti abipusis.

-Bendravimo forma – pokalbis, žaidimas, klausimas-atsakymas.

-Vaizdinės medžiagos naudojimas:eksponatai, videofilmai, nuotraukos.

-Bendravimas turi veikti gąsdinančiai[6].

-Pagal galimybes susitikimas turėtų vykti specialiai įrengtame kabinete, ir tik už mokyklos ribų.

-Susitikimą turi vesti savo srities profesionalai, nepriklausant nuo jų profesijos, atliekant tai ne kaip pareigą, o kaip pašaukimą.

[6] Bulotaitė L. Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo prevencija mokykloje. Metodinė medžiaga mokytojams. Vilnius, 1999 m. 5 p.

LITERATŪRA:

1. Bulotaitė L. Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo prevencija mokykloje. Metodinė medžiaga mokytojams. Vilnius, 1999 m.
2. Černiauskienė M.Apie priklausomybę sukeliančias medžiagas ir jų vartojimo prevenciją ugdymo institucijose. Metodinė medžiaga. Vilnius, 2000.
3. Davidavičienė A. Tėvams apie narkotikus. Kaip apsaugoti vaikus? Vilnius, 2001 m.
4. Diagnozė – priklausomybė švaistyti pinigus. Dienraštis „Kauno diena“ 2007 m. sausio 25 d.
5. Narkomanija ir jos prevencija. Informacinė medžiaga.Vilnius, 2001m.
6. Narkotikų kontrolės departamentas prie LR Vyriausybės. Metinis pranešimas 2008. Vilnius, 2008 m.

PECULIARITIES OF DRUG ADDICTION PREVENTION

Vladimiras Andrejevas

Mykolas Romeris University
70 V. Putvinskio St., LT – 44211 Kaunas – ACP
Tel. No. (8-37)303666, E-mail: vladimiras@mruni.eu

S u m m a r y . The article deals with the issues of drug addiction and preventive measures taken in the Republic of Lithuania. It must also be noted that in Lithuania drug prevention is regulated in the order fixed by a number of laws. To this end, different state and public institutions have been founded. The state has allotted funds amounting hundreds of thousands in Litas, unfortunately, the rate of drug addiction is increasing.

The faculty have been working with children in the sphere of drug prevention for many years and have big experience on this way. For this reason we can give some recommendations.

For the conclusions the article sets forth a few recommendations for drug prevention among the young. They are as follows:

- interaction within small groups of pupils;
- interaction shall be mutual and of daunting nature;
- interaction shall employ all the means available;
- interaction shall take place in specialized properly equipped classes and it must be supervised by highly experienced professionals.

Keywords: drugs, pupils, features of working with children, drug addiction prevention.